

УДК 342.1

ФОРМИ ТА МЕТОДИ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ

Трофімцов В.А., к. ю. н.,
начальник юридичного департаменту
Юридична компанія «Льва Толстого»

У статті на основі наукових позицій вчених, а також нормативно-правових актів досліджено етимологію понять «форми» та «методи». На основі дослідження зроблено висновок про те, що взаємодія держав у протидії тероризму носить багатогранний характер.

Ключові слова: форми, методи, міжнародна взаємодія, протидія тероризму.

В статье на основе научных позиций ученых, а также нормативно-правовых актов исследована этимология понятий «формы» и «методы». На основе исследования сделан вывод о том, что взаимодействие государств в противодействии терроризму носит многогранный характер.

Ключевые слова: формы, методы, международное взаимодействие, противодействие терроризму.

Trofimzov V.A. FORMS AND METHODS OF INTERNATIONAL COOPERATION IN COMBATING TERRORISM

On the basis of scientifically scientists and regulations studied the etymology of the concepts of «form» and «methods». Based on the study concluded that the interaction of States in combating terrorism is a multifaceted character.

Key words: forms, methods, international cooperation, combating terrorism.

Постановка проблеми. Борьба с терроризмом находится в центре uwagi міжнародних організацій з 1934 року, коли Ліга Націй зробила перший головний крок в оголошенні цього явища поза законом, провівши обговорення проекту Конвенції про запобігання та засудження тероризму. Нажаль, ніякі найсуворіші заходи безпеки не можуть повністю запобігти вчиненню терористичних акцій. Тому всі держави світу приділяють значну увагу боротьбі з даною небезпекою. Для того, щоб робити це найбільш ефективно, вони мусять взаємодіяти одне з одним у певних формах та за допомогою визначених методів.

Ступінь розробленості проблеми. Питанню дослідження форм та методів державного управління в різних сферах людської діяльності приділяли значну увагу такі вчені, як В.Б. Авер'янов, В.Д. Бакуменко, Ю.Л. Бойко, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко, В.В. Головченко, Л.М. Горбунова, С.Д. Гусарев, Б.П. Єлісєєв, В.С. Журавський, В.І. Козлов, В.К. Колпаков, В.В. Копейчиков, О.В. Кузьменко, В.П. Марчук, А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, В.М. Платонов, Ю.А. Тихомиров, О.В. Філонов, М.В. Цвік, С.В. Шевчук, Ю.С. Шемшученко та інші. Проте залишається майже невисвітленим питання форм і методів міжнародної взаємодії у протидії тероризму.

Мета статті – дослідити форми і методи міжнародної взаємодії у протидії тероризму. У зв'язку з цим планується надати визначення понять «форма» і «метод».

Виклад основного матеріалу. Як філософська категорія поняття форми розглядається у нерозривній єдності зі змістом, оскільки вона є зовнішнім проявом способу існування та внутрішньої організації (устрою) останнього, тобто змісту. Філософи з цього приводу відмічають, що категорія «форма» використовується для відображення внутрішньої організації змісту, і в цьому значенні проблематика форми отримує подальший

розвиток в понятті структури [1, с. 519–520; 2, с. 620]. У сфері правознавства та галузі державного управління поняття форми не змінює своєї загальнофілософської сутності, тобто тут вона (форма) також виступає відображенням прояву певних процесів, відносин, явищ у об'єктивній дійсності, та показує їх внутрішню побудову. Для підтвердження достатньо поглянути на те, як науковці характеризують форми різних правових явищ. Так, наприклад, О.Ф. Скакун, досліджуючи форми держави, пише, що вони являють собою сукупність способів організації та здійснення державної влади в країні. Форма державного правління – спосіб інституційної організації вищої влади в державі, її поділ між вищими органами (по горизонталі) та їх правове становище (глава держави, парламент, уряд). Тобто форми міжнародної взаємодії у протидії тероризму – це спосіб організації та здійснення діяльності між відповідними органами різних держав-учасниць, з метою вирішення поставлених перед ними завдань у протидії тероризму.

Дана взаємодія здійснюється у наступних формах таких як: надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах, включаючи видачу злочинця; координація зусиль і заходів щодо запобігання та припинення тероризму; забезпечення невідворотності покарання та ряду інших. В якості перспективних форм міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом, що надають позитивний вплив на міжнародний правопорядок, слід виділити: координацію дій по боротьбі з тероризмом; укладання договорів про боротьбу з міжнародними злочинами та злочинами міжнародного характеру; правову допомогу у кримінальних справах; спільні заходи по припиненню злочинних терористичних дій та притягнення винних до відповідальності [3; 4].

Розвиток співробітництва держав у протидії тероризму пройшов тривалий шлях. Спо-

чатку використовувалися прості форми взаємодії: наприклад, досягнення домовленості про видачу особи, що вчинила злочин, або ти чи інші дії, пов'язані зі злочином. Потім виникла необхідність обмінюватися інформацією, причому обсяг її постійно розширювався, та поступово інформація наповнялася новим змістом, торкалася практично всіх сфер боротьби з тероризмом, стала включати статистику і наукові дані про причини, тенденції, прогнози тероризму і т.п. [5, с. 154].

На визначеному етапі виникає необхідність обмінюватися досвідом. В міру розвитку науково-технічного прогресу співробітництво в цій сфері також видозмінюється і грає усе більш істотну роль у відносинах між державами. Те ж саме відбувається і з наданням правової допомоги по кримінальних справах терористичного характеру, включаючи розшук злочинців, вручення документів, допит свідків, збір речовинних доказів і інші слідчі дії [6].

Останнім часом помітне місце у відносинах між державами займає питання про надання професійно-технічної допомоги. Багато держав відчувають гостру потребу в оснащенні своїх правоохоронних органів новітніми технічними коштами, необхідними для боротьби з тероризмом. Наприклад, для виявлення вибухових речовин у багажі авіапасажирів потрібно досить складна і дорога апаратура, отримати яку можуть далеко не всі держави [7, с. 58].

Особливе значення мають спільні дії або їхня координація, без чого правоохоронні органи держав не можуть успішно боротися з тероризмом. Співробітництво держав розвивається на трьох рівнях. Насамперед, це співробітництво на двосторонньому рівні, що іде своїми коренями в далеке минуле. В даний час воно не тільки не втратило свого значення, але грає постійно зростаючу роль. Двосторонні угоди дозволяють врахувати характер відносин між двома державами, їхні інтереси по кожній конкретній проблемі. Найбільше поширення одержали двосторонні угоди з таких питань, як надання правової допомоги по кримінальних справах, видача злочинців, передача засуджених осіб для відбування покарання в країні, громадянами якої вони є [8, с. 30].

Крім двостороннього співробітництва держав, співробітництво здійснюється також на регіональному рівні, що обумовлено збігом інтересів і характером відношень країн визначеного регіону. У його здійсненні істотну роль грають такі регіональні організації, як ОАГ, ЛАГ, ОАЕ й ін. У 1971 році 14 держав – членів ОАГ підписали у Вашингтоні Конвенцію про попередження актів тероризму і покарання за їхнє здійснення [9, с. 245].

Велика робота в цьому відношенні проводиться в Раді Європи. Про високий рівень співробітництва в європейському регіоні свідчать конвенції: про видачу злочинців; про правову допомогу по кримінальних справах; про визнання вироків по кримінальних справах; про передачу судочинства по кримінальних справах та ін. Становить інтерес Конвенція про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є. Кон-

венція була підписана в 1978 році в Берліні в основному країнами Центральної і Східної Європи, і є в даний час діючою.

Швидко розвивається співробітництво в зазначеній області й у рамках СНД. Його актуальність особливо очевидна як у зв'язку з ростом злочинності в країнах СНД, так і через відкритість границь, що позбавляє держави можливості успішно боротися з тероризмом самотужки. У серпні 1992 року всі держави – члени СНД, а також Грузія підписали Угоду про взаємодію міністерств внутрішніх справ у сфері обміну інформацією. У січні 1993 року в Мінську країни з співпраці (крім Азербайджану) підписали Конвенцію про правову допомогу і правові відносини по цивільним, сімейним і кримінальним справам. Багато статей вказаної Конвенції присвячені наданню правової допомоги по кримінальних справах. Вони регламентують співробітництво з таких питань, як видача злочинців, здійснення карного переслідування, розгляд справ, підсудних судам двох або декількох держав, передача предметів, використаних при здійсненні злочину, обмін інформацією про обвинувальні вироки і про судимості і т.п. [10, с. 472].

У ході розвитку співробітництва між державами досить швидко виявилось, що не можна обмежитися двосторонніми і регіональними угодами. Стало ясно, що деякі види злочинів торкаються інтересів усього світового співтовариства, що створило передпосилки для виходу співробітництва держав у цій області на універсальний рівень.

На підставі зазначеного фахівцями робиться висновок, що для здійснення ефективної протидії міжнародному тероризму необхідне об'єднання та координація дій всіх країн в рамках міждержавної антитерористичної коаліції, тобто вироблення єдиних методів міжнародної взаємодії у протидії тероризму [11, с. 168].

Наступним етапом дослідження є розгляд методів взаємодії. З точки зору етимології, «метод – це прийом чи система прийомів, що застосовуються в якій-небудь галузі діяльності» [12, с. 522]. У філософському словнику за редакцією М.М. Розенталя зазначено, що «метод – це шлях до мети, спосіб її досягнення» [13, с. 241]. А.Д. Ершов відзначає, що метод – це сукупність прийомів і способів впливу на керований об'єкт для досягнення поставлених організацією цілей [14, с. 85]. У своєму науковому дослідженні О.Ф. Скакун визначає, що метод – це шлях до визначеної мети. Вибір методу диктує об'єкт і предмет дослідження [15, с. 28]. Метод є логічним способом одержання знань про предмет і одночасно – засобом пізнання його властивостей на основі методологічних приписів [16, с. 217].

Таким чином, метод (у тій чи іншій формі) зводиться до сукупності визначених правил, прийомів, способів, норм пізнання і діяльності. Він є системою принципів, вимог, які орієнтують суб'єкта на вирішення конкретного завдання, досягнення результатів у певній сфері діяльності. Метод дисциплінує пошук істини, дозволяє зекономити сили і час, рухатись до мети найкоротшим шляхом, регулюючи пізнавальну та інші форми діяльності людини [17].

Методи міжнародної взаємодії у протидії тероризму – це сукупність засобів і прийомів, визначених суб'єктами, тобто державами-учасницями, які спрямовані на досягнення єдиної мети – протидії тероризму на міжнародному рівні.

При цьому в якості перших та найбільш дієвих кроків щодо практичної реалізації даного завдання розглядається скоординована діяльність кількох держав, що входять до складу вже існуючих міжнародних чи регіональних політичних, економічних, військових союзів. Поряд з політичними, економічними, гуманітарними та іншими заходами, які пропонується активізувати з метою підвищення ефективності антитерористичної діяльності, наголошується на необхідності більш широкого залучення можливостей спеціальних служб як ключового інструменту, основним завданням якого у контексті боротьби з тероризмом є, в умовах сьогодення, своєчасне виявлення терористичних загроз, їх локалізація та припинення за допомогою специфічних методів та засобів. Тому методами міжнародної взаємодії у боротьбі з тероризмом стало створення та співробітництво різних спецслужб у сфері міжнародної боротьби з тероризмом [18, с. 125].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що взаємодія держав у протидії тероризму носить багатограний характер і не може зводитися до одного критерію. Задля досягнення результатів у протидії тероризму на міжнародному рівні необхідно дотримуватися певних загальновізнаних принципів, форм та методів взаємодії, аби держави змогли ефективно боротися з міжнародним «злом» – тероризмом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – 7 изд., перераб. и доп. – М. : Республика, 2001. – 719 с.
2. Философский энциклопедический словарь / [под ред. Л.Ф. Ильичева, П.Н. Федосеева, С.М. Ковалева, В.Г. Панова]. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.

3. Про Службу безпеки України : Закон України : від 25 бер. 1992 р. № 2229-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

4. Про утворення Ради з питань дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванні тероризму : Постанова, Склад колегіального органу, Положення від 06.01.2010 № 25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/25-2010-p>.

5. Беляев Н.А. Уголовное право на современном этапе : Проблемы преступления и наказания / [Н.А. Беляев, В.К. Глистин, В.В. Орехов и др.]. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 1992. – 608 с.

6. Кримінальний процес України : [підруч. для юрид. вищ. закл. освіти і ф-тів] / [М.М. Михесенко, В.Т. Нор, В.П. Шибіко]. – 2-е вид., переробл. і доп. – К. : Либідь, 1999. – 534 с.

7. Паньков Д.А. Принципи правового регулювання колективних трудових відносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Д.А. Паньков. – Одеса, 2007. – 210 с.

8. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003 – № 27. – Ст. 208.

9. Про колективні договори і угоди : Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.

10. Ліпкан В.А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / В.А. Ліпкан. – К., 2008. – 643 с.

11. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

12. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В.Т. Бусел. – К., 2001. – С.43.

13. Философский словарь / под ред. М.М. Розенталя. – М. : Политиздат, 1972. – 496 с.

14. Ершов А.Д. Основы управления и организации в таможенном деле : [учебное пособие] / А.Д. Ершов. – СПб. : Изд-во ЛГУ, 1999. – 415 с.

15. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : [підручник] / О.Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2006. – 776 с.

16. Головкин Б. Методика дослідження тяжкої корисливо-насилницької злочинності в Україні / Б. Головкин // Вісник академії правових наук України. – 2007. – № 2. – С. 216–225.

17. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013 – № 9–10, № 11–12, № 13 – Ст. 88.

18. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.